

Is varroa tellen varroa vellen?

Tjeerd Blacquièrre

Varroamijten tellen op de onderlegger is een methode om iets te weten te komen over de besmetting van de volken met varroa. Het tellen is jarenlang gepropageerd om grip te krijgen op varroa en de bestrijding van varroa. Zelfs de standaard bodems van de spaarkasten werden uitgerust met een varroa-lade. Wat zegt het telresultaat echt over de besmetting? En waar moeten we rekening mee houden? Een voorbeeld uit de recente praktijk bij Bijen@wur.

Metten is weten! Uitroepteken. Deze wijsheid is ieder van ons met herhaling ingepeperd, en het is zonneklaar dat zonder meten het weten niet makkelijk te bereiken is, zonder te meten hangt je weten vrijelijk in de lucht en kan het alle kanten uit wapperen. Maar betekent dat ook dat het waar is, meten IS weten? Of zit er wat meer tussen meten en weten dan simpelweg IS?

Afgelopen maand wilde ik een paar heel kleine testje doen naar het tellen van de varroa mijtval op de onderlegger van een bijenkast. Voor een proef willen we niet simpelweg tellen op de onderlegger, maar op een plak-strip (sticky board) die we op de onderlegger leggen. Gevallen mijten kunnen niet opnieuw op de bijen stappen, ze kunnen niet op dode bijen gaan zitten en via de begrafenisverzorgsters terugkomen in het volk; de dode mijten waaien niet weg als je wilt tellen, en je kunt zelfs het tellen uitstellen en later in het lab doen.

Een sticky board plakt

Ik wilde een indruk te krijgen hoe snel je de sticky board zou moeten vervangen, zowel wat betreft mijtenaantallen als vanwege de hoeveelheid troep (het edele voedsel stuifmeel wordt troep als het op de bodem valt). Ik heb daarom een board gelegd onder een volk dat mijten moest hebben, omdat het in een proef zat over varroa en al sinds de winter niet was behandeld tegen varroa. Na een dag gekeken: geen mijten, wel stuifmeel en andere troep. Hé collega, dat valt best mee met die varroabesmetting in je volken, heb je resistente bijen? De volgende dag nog eens: geen mijten. Maar wel twee (2!) zwarte mieren die lichtvoetig over de sticky board dansten, als schaatsenrijders over het wateroppervlak. Dus diende zich meteen de vraag aan: zijn er geen mijten, of zijn er geen mijten *meer over*.

Aan Chula gevraagd om een sticky board uit te rusten met 100 dode mijten erop, netjes in een raster, dus goed terug te vinden – aan mijten geen gebrek dit jaar, Chula onderzoekt heel veel monsters bijen op mijten, dus steeds aanvoer – en deze onder het volk gelegd. Twee dagen later: nul mijten op de sticky board, nog wel een paar mieren, ook op zoek naar mijten.

Op zoek naar een beter alternatief hebben we vervolgens vangplaten gebruikt, zoals gebruikt in kassen om vliegende insecten te vangen of te detecteren, en daarmee hetzelfde proefje gedaan, 50, 80 of 100 mijten uitgelegd, en gekeken na 1 en 2 dagen: alle mijten nog present, en zelfs een paar extra, en een paar mieren, maar geen danseressen deze keer – ze zaten vast (een paar maar, want dom zijn ze niet en ze lijken elkaar te waarschuwen (?)).

Metten is.....

Tel je mijten op de onderlegger en je vindt niks: weten is: er zijn geen mijten, joepie! Of: er zijn mieren (of misschien ook nog oorwurmen) die de gedekte tafel gebruiken.

Tel je mijten op de onderlegger, maar niet veel. Weten is: er is lage besmetting, joepie! Of: er zijn weinig mieren, ze kunnen hun ontbijt niet op. Of....

Tel je mijten op de onderlegger, best veel. Weten is: Oeps, fikse besmetting. Of: tja, ik heb weinig mieren, dan vind je dus wel mijten, maar besmetting zal wel meevallen.

Tel je mijten op de onderlegger, en je ziet mijten en wat mieren. Weten is: gemeten mijtval valt mee, maar zou meer geweest zijn zonder mieren, dus opgepast! Of: mijtval valt wel mee, en mijn mieren zijn gelukkig vegetariërs.

Conclusie

Zonder meten geen weten. Maar, met meten heb je pas de eerste stap naar weten gezet. De meetgegevens moeten worden geïnterpreteerd, wat *kunnen* ze betekenen. Vervolgens moeten diverse mogelijkheden worden afgestreept, soms door extra proefjes te doen. Zonder mieren meten geen weten!

Voor de praktijk: het tellen van varroa mijtval op de onderlegger kan heel informatief en nuttig zijn, maar het moet heel zorgvuldig en secuur gebeuren, en zeker met voorzorgen tegen de mieren. Je zou maar zo kunnen denken dat je weinig mijten hebt, en dan toch de volgende winter je volken verliezen aan varroa.

Vorzorgen tegen de mieren kunnen zijn: gebruik van sticky boards, maar dan moet het dus wel zeker zijn dat die ook werken. Ook kan: de onderlegger vrij dik insmeren met vaseline, daar hebben mieren een hekel aan (totdat er voldoende stuifmeel ligt, wat ze als bruggetjes gebruiken).